

EDUKACJA PROŚRODOWISKOWA W RAMACH ZAJĘĆ TECHNICZNYCH NA ETAPIE KSZTAŁCENIA WCZESNOSZKOLNEGO

PYTEL Krzysztof, PL

Resumé

W publikacji przeprowadzono analizę edukacji formalnej na etapie wychowania do okresu wczesnoszkolnego w ramach edukacji technicznej. Przedstawiono również edukację nieformalną realizowaną na etapie wychowania wczesnoszkolnego. Ukazano, że w rozwoju edukacji środowiskowej dąży się do tego, aby system nauczania nie opierał się na przekazywaniu wiedzy encyklopedycznej. Celem artykułu jest przedstawienie uwag na temat prowadzenia procesu nauczania prośrodowiskowego.

Klíčová slova: IT, technika, dydaktyka, ekologia.

ECOLOGY TUTORING AS PART OF TECHNOLOGY EDUCATION IN FIRSTS YEARS OF PRIMARY SCHOOL EDUCATION

Abstract

In this article one introduces on area of potential of ecology and technology teaching in primary school education. The article formal and informal education was presented, as well. Paper shows, that new ways of educations introduce not only encyclopedically knowledge, but also practical presentation of possibilities of learned resources.

Key words: IT, techniques, didactics, ecology.

1 Wprowadzenie

Edukacją to oddziaływanie na człowieka o charakterze psychologiczno – pedagogicznym. [1] W trakcie tego procesu uczniowie dochodzą sami reguł i prawideł. Począwszy od Arystotelesa, wielcy pedagodzy głosili postulat obserwacji przyrody i przeprowadzania eksperymentów w środowisku naturalnym, co wpływało pozytywnie na pobudzenie w uczniu chęci naukowego poznania świata. Edukacja ekologiczna to kształcenie i nauczanie o środowisku przyrodniczym środowiskowe oraz wychowanie w poszanowaniu zjawisk w nim zachodzących. Edukacja ekologiczna kształtuje związki oraz pokazuje więzi człowieka ze środowiskiem naturalnym. Z uwagi na jej uniwersalny charakter edukację ekologiczną traktuje się jak nieodłączny element procesu edukacyjnego. Edukacja ekologiczna to edukacja w środowisku, o środowisku i na rzecz środowiska. Edukacja w środowisku traktuje przyrodę jako źródło wiedzy oraz rozwoju umiejętności ucznia. Edukacja o środowisku realizuje proces przekazywania wiedzy o przyrodzie i związkach między środowiskiem lokalnym i globalnym. Edukacja na rzecz środowiska realizuje zadania nauczania odpowiedzialności za postępowanie wobec świata przyrody.[2] Edukacja ekologiczna to również wychowanie i kształtowanie postawy prośrodowiskowej. Zadanie to osiąga się poprzez pobudzanie innowacyjnego działania zorientowanego na przemyślane użytkowanie zasobów

przyrody i ich ochronę, czy pokazanie potrzeby postrzegania nakazów i kultury ekologicznej.

2 Treści prośrodowiskowe edukacji formalnej do zakończenia etapu wychowania wczesnoszkolnego w ramach edukacji technicznej i przyrodniczej

Formalna edukacja obejmuje dzieci od wieku przedszkolnego, młodzież, studentów a także nauczycieli i specjalistów. Kształcenie może być realizowane według koncepcji kształcenia multidyscyplinarnego i interdyscyplinarnego. Podstawowym miejscem formalnej edukacji ekologicznej jest przedszkole a potem szkoła. Celem wychowania przedszkolnego jest między innymi budowanie dziecięcej wiedzy o świecie społecznym, przyrodniczym i technicznym oraz rozwijanie umiejętności prezentowania swoich przemyśleń w sposób zrozumiały dla innych. Jedną z metod osiągnięcia tego celu jest wspomaganie rozwoju, wychowywanie i kształcenie dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne i budzenie zainteresowań technicznych. W rozporządzeniu ministra [3] proponuje się, aby dziecko kończące edukację przedszkolną i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej potrafiło w obszarze zainteresowań technicznych wznosić konstrukcje z klocków, tworzyć kompozycje z różnorodnych materiałów, aby miało poczucie sprawstwa i odczuwało radość z wykonanej pracy. W trakcie edukacji przedszkolnej dziecku przekazują się umiejętności właściwego używania prostych narzędzi podczas majsterkowania oraz rozbudza się zainteresowania urządzeniami technicznymi. Dziecko jest uczone zasad działania prostych urządzeń technicznych oraz poznaje środki bezpieczeństwa w posługiwaniu się nimi. [3]

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego, obejmującego klasy I-III szkoły podstawowej, do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia zalicza myślenie naukowe oparte na umiejętności formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa oraz umiejętność pracy zespołowej. Edukacja wczesnoszkolna ma stopniowo i możliwie łagodnie przeprowadzić dziecko z kształcenia zintegrowanego do nauczania przedmiotowego. Zadaniem szkoły jest między innymi kształtowanie u dziecka pozytywnego stosunku do nauki oraz rozwijanie ciekawości w poznawaniu otaczającego świata i w dążeniu do prawdy. Szczególnie ważna jest dbałość o to, aby dziecko mogło nabywać wiedzę i umiejętności potrzebne do rozumienia świata. [3]

Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym. Treści nauczania obejmują edukację polonistyczną, język obcy nowożytny, edukację muzyczną, edukację plastyczną, edukację społeczną, przyrodniczą, edukację matematyczną, zajęcia komputerowe, zajęcia techniczne, wychowanie fizyczne i etykę. Biorąc pod uwagę treści nauczania związane z pozyskiwaniem świadomości ekologicznej i technicznej, uczeń kończący I klasę szkoły podstawowej rozumie i szanuje przyrodę ożywioną i nieożywioną, świat roślin i zwierząt oraz zna, obserwuje i nazywa warunki atmosferyczne. W zakresie zajęć technicznych, wychowania do techniki i działalności konstrukcyjnej uczeń zna wybrane urządzenia, potrafi je obsługiwać i szanować oraz dba o bezpieczeństwo swoje i innych. [3]

Biorąc pod uwagę treści nauczania związane z pozyskiwaniem świadomości ekologicznej i technicznej, uczeń kończący III klasę szkoły podstawowej opisuje, analizuje i zna życie w wybranych ekosystemach oraz wpływ przyrody na człowieka.

Edukacja przyrodnicza powinna być realizowana także w naturalnym środowisku poza szkołą, natomiast w sali lekcyjnej powinien być kącik przyrody. W ramach zajęć technicznych uczeń zdobywa informacje na temat środowiska technicznego. Uczeń poznaje kolejne etapy powstawania przedmiotów oraz dba o bezpieczeństwo własne i innych. [3]

3 Analiza edukacji nieformalnej na etapie wychowania wczesnoszkolnego w aspekcie edukacji technicznej i prośrodowiskowej

Nieformalna edukacja kształtowana jest w domu, środowisku rówieśniczym, poprzez organizacje oraz instytucjonalnie i pozainstytucjonalnie.

Nieformalnym źródłem edukacji środowiskowej jest przede wszystkim dom i rodzina. Dom jest miejscem, gdzie młody człowiek spędza większą część wolnego czasu. Pozytywny wpływ na środowisko mają z pozoru zwykłe, prozaiczne czynności członków rodziny, które wykonywane regularnie przynoszą korzyści dla członków rodziny, najbliższego otoczenia i przyszłych pokoleń. Każdy członek rodziny jest w stanie oddziaływać na środowisko. Dom, rodzina jest podstawową komórką, gdzie kształtowane są pierwsze zachowania proekologiczne i świadomość ekologiczna młodego pokolenia. Wartości wynoszone z domu rodzinnego przekazywane są w środowisku szkolnym i wśród rówieśników, w grupach młodzieżowych. Z domu młody człowiek wynosi nawyk segregacji śmieci, oszczędności wody czy przyzwyczajenie do używania toreb wielokrotnego użytku. Wzbogacony o przygotowanie techniczne młody człowiek uczy się używania energooszczędnych żarówek oraz dowiaduje się o możliwościach wykorzystywania alternatywnych źródeł energii.

Środowisko rówieśnicze na pewnym etapie życia młodego człowieka przejmuje niemal dominujący wpływ na psychikę dziecka i sprawia, że wychowawcze oddziaływanie rodziców maleje. Rodzice mogą ten żywioł częściowo regulować, aby wywierał na dziecko pozytywny wpływ. Wybierając szkołę rodzice sześciolatków bardzo często kierują się nie tylko oceną poziomu nauczania, ale również warunkami wychowawczymi, która stwarza szansę znalezienia się w dziecka w odpowiednim środowisku rówieśniczym. [2] Wprowadzają dziecko w środowisko ambitne, ale zapewniające zachowanie standardów natury etycznej i społecznej. Środowisko rówieśnicze wywierając wpływ na zachowania młodych ludzi daje możliwości ugruntowanie pewnych zachowań, szczególnie w budowaniu świadomości ekologicznej. Rówieśnicy potrafią zachęcać do podejmowania inicjatyw ekologicznych intensywniej niż szkoła, a w pewnym wieku nawet rodzina. Niezmiernie ważne jest podejmowanie przez szkołę inicjatyw prośrodowiskowych, jednak bardzo skutecznym ich inicjatorem jest nie nauczyciel, ale właśnie środowisko rówieśnicze.

Organizacje społeczne i młodzieżowe, instytucje proekologiczne oraz ośrodki edukacji ekologicznej to kolejny element nieformalnej edukacji ekologicznej realizowanej w miastach, na terenach wiejskich oraz na obszarach chronionych. Gwałtowny wzrost ilości organizacji skupiających się na zagadnieniach ochrony i kształtowania środowiska został spowodowany zwiększającym się zainteresowaniem ludzi problemami ochrony środowiska. Część z organizacji dynamicznie funkcjonuje i aktywnie uczestniczy w ochronie środowiska agitując członków i propagując idee wśród dzieci i młodzieży. Opierając się o cele statutowych tworzą one programy działania oraz zdobywają fundusze nie tylko na propagowanie i uświadamianie

społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska ale także umożliwiają rozwiązywanie problemów już istniejących poprzez czynne działanie. Organizacje odróżniają się zasięgiem, strukturą i formami organizacyjnymi, sposobem działania oraz podstawami ideologicznymi. To zróżnicowanie jest wysoce pożądane, gdyż umożliwia dywersyfikację obszarów zainteresowania ochroną różnych elementów przyrody i koncentruje zainteresowanie społeczeństwa na heterogenicznych aspektach kształtowania środowiska. Niejednorodność zainteresowań wynika z indywidualności problemów występujących na różnych obszarach, z tradycji oraz specyfiki organizacji. Grupy mogą swoim zasięgiem obejmować cały kraj lub dany region jak również mogą zajmować się albo jednym z wielu aspektów ochrony środowiska, albo ochroną przyrody w znaczeniu ogólnym. [6] Wybrane polskie organizacje zajmujące się zagadnieniami środowiskowymi to: Liga Ochrony Przyrody, Klub Przyrodników, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”, Polski Klub Ekologiczny, Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska i wiele innych. Działające organizacje i stowarzyszenia agitują do zmiany stylu życia i wrażliwości na stan środowisko, dzięki czemu lepiej ma się żyć obecnemu i przyszłemu pokoleniu. Przyciągając w swoje szeregi najmłodsze pokolenie już od początku edukacji formalnej zwracają uwagę na problemy ekologiczne oraz na techniczne możliwości poprawy jego stanu. Uczestnictwo w takich organizacjach może stanowić dopełnienie edukacji technicznej i proekologicznej przebiegającej w szkołach.

4 Zakończenie

Wychowywanie i edukowanie to sztuka. Na lekcjach techniki realizacja edukacji prośrodowiskowej to wdrożenie umiejętności multidyscyplinarnego sposobu myślenia, nauczania postrzegania zależności między stanem środowiska a jakością życia społeczeństwa. W doborze metod edukacji nie należy przekazywać tylko wiedzę i „suche” informacje o środowisku, ale także powinna kształtować sumienie oraz wrażliwość na piękno środowiska.

5 Literatura

1. KOZÍK T, VARGOVÁ M. Štúdium učiteľstva v odbore učiteľstvo profesijných predmetov a praktickej prípravy. [W:] Technické vzdelávanie v informačnej spoločnosti. Zborník. PF UKF, Nitra 2004. 55-72 s. ISBN 80-8050-745-7, EAN 9788080507459.
2. NOGA H., Czy nowoczesność niweczy trud wychowania? [w:] Wychowawca 1998, nr 5, s.38-41. ISSN 1230-3720.
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

Lektorował: Henryk Noga, PhD.

Kontaktní adresa:

Krzysztof Pytel, PhD,
Instytut Techniki, Wydz. Mat-Fiz-Tech, UP, ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków, PL,
tel. +48 12 6382521, fax +48 12 6382521, e-mail kpytel@ap.krakow.pl